

Drago Meglič, II. gimnazija Maribor

NIVOJSKI POUK SLOVENŠČINE V GIMNAZIJSKEM PROGRAMU SREDNJEGA IZOBRAŽEVANJA

1 Uvod

1.1 Predstavitev projektno-raziskovalnega oddelka

S šolskim letom 2010/11 je II. gimnazija Maribor v svoj izobraževalni program kot novost v slovenskem srednješolskem gimnazijskem izobraževanju uspešno uvedla projektno-raziskovalni oddelek, katerega glavna smernica je omogočanje ustvarjalnejšega, spodbudnejšega in vznemirljivejšega učnega okolja, kot ga trenutno ponujajo uveljavljeni gimnazijski programi, saj projektno-raziskovalni oddelek temelji na razvijanju veščin in sposobnosti v okviru pomenske, smiselne dejavnosti in razumljive povratne informacije, znotraj katere je spremenjena tudi vloga učitelja, ki iz predavateljske drže prevzema vlogo mentorja (tutorja). Mentor tako spodbuja dijakovo samoiniciativnost, usmerja njegov napredek ter omogoča, da bo dijak varno stopal v raziskovanje, preučevanje in spoznavanje sveta.

Uvedba oddelka je za zavod veliko priznanje in odgovornost, hkrati pa dopušča veliko mero avtonomije. Šola samostojno (v okviru zakonskih določil in učnih načrtov za gimnazije) sestavi program oddelka, avtonomni pa so tudi učitelji pri organizaciji in izvedbi učnega procesa (izbira didaktičnih strategij, vsebinskih enot, načini preverjanja in ocenjevanja znanja itn.).¹ Ne nazadnje oddelek pomeni tudi večjo avtonomijo dijakov, ki (lahko) sooblikujejo program (npr. pri slovenščini – obravnava vsebinskih enot pouka književnosti, ki jih ne le izberejo dijaki sami, temveč tudi prevzemajo vlogo učitelja in sami izvedejo učne sklope).

1.2 Pouk slovenščine v projektno-raziskovalnem oddelku

Učno-vzgojni proces v projektno-raziskovalnem oddelku je od šolskega letu 2011/12 bistveno spremenjen tudi pri slovenščini. Dijaki so se na podlagi anketnega vprašalnika, individualnega intervjuja ter mnenja učitelja slovenščine ob koncu šolskega leta 2010/11 (1. letnik) opredelili za eno izmed

¹ Natančno je program projektno-raziskovalnega gimnazijskega oddelka zapisan in predstavljen v internem vodniku II. gimnazije Maribor.

ravni – osnovno ali višjo –, v kateri želijo sodelovati pri pouku slovenščine. Analiza je pokazala, da se za višjo raven odločajo dijaki, ki raje berejo, ki pišejo umetnostna besedila (predvsem poezijo), ki so nasploh dovetnejši za književnost (in imajo slovenščino radi). Nivojskega pouka so sicer dijaki vajeni že iz osnovne šole (tri ravni v 8. in 9. razredu: nižja, osnovna in višja raven) in iz prvega letnika pri tujih jezikih (osnovna in višja raven), zato pri slovenščini taka oblika pomeni učinkovito povezavo med osnovno in srednjo šolo, med katerima pogosto zeva preglobok prepad.

Dijaki so bili že pred tem seznanjeni z učnim načrtom oddelka, ki sta ga skupaj pripravila oba učitelja, predvidena za delo v oddelku. Učni načrt za obe nivojski skupini se ne razlikuje glede na pričakovane dosežke znanja (rezultate) in cilje, ampak se razlikujeta predvsem v poti, po kateri dijaki dosežejo cilje, ter v sestavi nekaterih tematskih sklopov (višja raven). Pouk poteka v dveh manjših skupinah (15 oz. 16 dijakov), kar omogoča (učinkovitejšo) uporabo različnih didaktičnih strategij (oblik in metod dela), več samoiniciativnega dela dijakov, aktivnejše vključevanje izobraževalno-komunikacijske tehnologije in večjo pestrost didaktičnih vsebin – predvidoma predvsem za višjo nivojsko skupino. Nivojskost pa v nobenem primeru ne pomeni različnosti kriterijev preverjanja in ocenjevanja znanja.

Taka oblika pouka je za šolo (in dijake) ustrenejša zaradi individualno usmerjenega pouka, ki bolj (in zaradi manjših skupin) omogoča učinkovitejše doseganje standardov znanja. Dijaki niso le prejemniki informacij, ki jih morajo reproducirati, ampak postanejo soodgovorni za lastni proces pridobivanja znanja.

Preglednica prikazuje nekaj primerov učnih vsebin, ki so za obe nivojski skupini enake, a pri višji nekoliko poglobljene in predvsem pridobljene po drugačni poti.

▾ **Preglednica 1:** Primeri obravnave posameznih učnih vsebin po nivojih

Učni sklop	Osnovna raven	Višja raven
SLOVENSKA ROMANTIKA (2. letnik, šolsko leto 2011/12)		
1. Slovenska romantika	»Klasični« govorni nastop,	Skupinski govorni nastopi
2. Prešeren: Hčere svet	F. Prešeren: <i>Krst pri Savici</i>	(ali v dvojicah) z razširjeno
3. Prešeren: Slovo od mladosti	(predstavitev avtorjevega	problematiko – <i>Črtomir med</i>
4. Prešeren: Sonetje nesreče	življenja in dela, literarnega	<i>poganstvom in katolicizmom</i>
5. Prešeren: Sonetni venec	obdobja slovenske romantike,	(primerjalno F. Prešeren: <i>Krst</i>
6. Prešeren: <i>Krst pri Savici</i>	notranja in zunanja zgradba	pri Savici + D. Smole: <i>Krst pri</i>
7. Prešeren: Pevcu	besedila s povzetkom vsebine,	Savici)
8. Prešeren: Nezakonska mati	utemeljeno mnenje	
9. Prešeren: Zdravljica	o prebranem)	
10. Prešeren: Neiztrohnjeno srce		
11. Preverjanje znanja		
12. Govorni nastopi		

Učni sklop	Osnovna raven	Višja raven
<p>OD BESEDE PREK SLOVARJEV DO BESEDILA (2. letnik, šolsko leto 2011/12)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tvarna stran besed 2. <i>Tvarna stran izgovorjenih besed; tvarna stran zapisanih besed</i> 3. Slovarji 4. Uporaba <i>Slovarja slovenskega knjižnega jezika</i> 5. Besedilo 6. Dvogovorna besedila; pogajalni pogovor 7. Enogovorna besedila; <i>referat</i> 8. Pripovedovalna besedila; publicistično besedilo 9. Reportaža 10. Življenjepis 11. <i>Javno obvestilo, vabilo, zahvala, opravičilo</i> 12. Preverjanje znanja 13. Pisno ocenjevanje znanja – branje in razčlenitev neumetnostnega besedila 14. Analiza pisnega ocenjevanja znanja 	<p>Obravnava tematskega sklopa – branje in razčlenitev neumetnostnega besedila (publicistično besedilo)</p>	<p>Razredni projekt – samostojni izbor besedila (iz tiskanih ali elektronskih medijev), analiza, interpretacija, tvorjenje nalog različnih jezikovnih ravnin, naloga tvorjenja NUB, določitev kriterijev vrednotenja ...; reševanje, kritični prijatelj, analiza ...</p>
<p>SLOVENSKA KNJIŽEVNOST MED OBEMA VOJNAMA (3. letnik, šolsko leto 2012/13)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Slovenska književnost v prvi polovici 20. stoletja Kosovel: Slutnja/Balada Kosovel: Ekstaza smrti/Nokturno Kosovel: Pesem št. X/Kons 5 Pregelj: Matkova Tina 6. Grum: Dogodek v mestu Gogi Prežih: Boj na požiralniku/Samorastniki Miško Kranjec: Režonja na svojem Bartol: Alamut B. Vodusek: Oljčni vrt/Bleščeča tihota visokega dne/Vodnik: Pomladna pesem/Večerni oblaki Kajuh: Bosa pojdiva/Bor: Srečanje Balantič: Zasuta usta/Nečisti čas/Hribovšek: Jabolko na mizi/Osamelost 13. Preverjanje znanja 	<p>Branje in razčlenitev UB: Slavko Grum: Dogodek v mestu Gogi (učni list)</p>	<p>Besedilna naloga esejskega tipa: MONTAŽNA SCENA GOGOVSkih TRAVM (Pojasnite razmerje med dialogom in didaskalijami. Kako je zgrajeno dogajalno prizorišče? Zakaj se je Grum odločil za to? Kako se v montažni postavitvi izražajo gogovske osebnosti? Katera je njihova skupna lastnost? Izberite eno izmed oseb, opišite njeno zgodbo in se do nje moralno opredelite.)</p>

Učni sklop**SLOVENSKA MODERNA (3. letnik, šolsko leto 2012/13)**

1. Slovenska moderna
2. Kette: *Na trgu*
3. Murn: *Pesem o ajdi ali Ko dobrave se mrače*
4. Župančič: *Duma ali Ti skrivnostni moj cvet*
5. Cankar: *Hiša Marije Pomočnice*
6. Cankar: *Gospod stotnik/Kostanj posebne sorte*
7. Cankar: *Pohujšanje v dolini šentflorjanski*
8. Cankar: *Kralj na Betajnovi*
9. Gradnik: *Pisma (1., 5., 7.)*
10. Zofka Kveder: *Misterij žene*
- 11. Govorni nastopi**
12. Preverjanje znanja
- 13. Pisno ocenjevanje znanja – esej (Cankar: Kralj na Betajnovi, Pohujšanje v dolini šentflorjanski)**
14. Analiza pisnega ocenjevanja znanja
- 15. Ustno ocenjevanje znanja**

Osnovna raven

Življenje in delo Ivana Cankarja (ogled filma, vir: <http://gradiva.txt.si/slovenscina/slovenscina-za-gimnazije-srednje-sole/3-letnik/modena/-ivan-cankar-na-klanacu/o-avtorju-74/>); reševanje učnih listov s pomočjo svetovnega spleta, predstavitev, vrednotenje)

Višja raven

Zakaj je ustvaril bog (Cankar) dolino šentflorjansko? – vodena debata o Cankarjevi kritični drži do slovenskega malomeščanstva (družbene razmere, motivno-tematska zasnova del, biografski elementi ...): učitelj moderator, dijaki razpravljalci

Dijaki imajo po dogovoru z učiteljem slovenščine možnost menjave nivojske skupine ob koncu prvega ocenjevalnega obdobja oz. šolskega leta, če njihova pričakovanja niso izpolnjena oz. niso zadovoljni z učnimi rezultati, načinom dela ipd. Na II. gimnaziji se je v štirih letih »zgodila« samo ena menjava nivojske skupine (z osnovne ravni na višjo), praviloma namreč dijaki ostanejo pri prvotno izbrani skupini.

2 Osrednji del

Osrednji del prispevka predstavlja nekatere didaktične modele učnega procesa v višji nivojski skupini, sklop pod delovnim naslovom *Književnost na robu literarnega kanona*, raziskovalne naloge, naloge esejskega tipa in skupne razredne projekte.

2.1 Razredno projektno učno delo

Dijaki so namesto klasičnih govornih nastopov (ki so obvezna sestavina ocenjevanja v splošnem programu) s podrobno predstavitev avtorja, književnega obdobja, v katerem je nastalo delo, ter z analizo notranje in zunanje zgradbe literarnega dela opravili manjše raziskovalno-problemske projekte na različne književne teme (preglednica 1) z uporabo znanja osnov raziskovalnega dela.

Cilj projektnega učnega dela je bil razširiti in povezati branje leposlovja z različnimi vidiki njegovega sprejemanja (literarna teorija, literarna zgodovina, filmske uprizoritve), predvsem pa osvetliti teme z lastnimi interpretacijami (dialoškost branja). Pri tem so se dijaki navajali na delo z viri (uporabljali so različne tehnike zbiranja podatkov in virov), na učinkovito interpretacijo in sintezo podatkov ter prepoznavali uporabnost in vrednost podatkov, kar je ena od Marzanovih taksonomskih stopenj znanja.²

Končni rezultat projektnega učnega dela ne pomeni glavnega cilja projektnega dela, temveč je le sredstvo za doseganje določenih vzgojno-izobraževalnih ciljev. V tem je bistvena razlika med projektnim učnim delom in projekti. Cilj je le motivacijski naboj za povečano dejavnost dijakov. Nekateri dijaki so projektne učne naloge tako izdelovali v dvojicah, predstavitev pa so potekale v obliki delavnic pod vodstvom dijakov. Tako so bili v projekt vsakič vpeti vsi dijaki v skupini.

Pri projektnem učnem delu uporabimo tematsko-problemski pristop. Nalogo zastavimo v obliki problema, ki ga skozi faze projekta rešujemo in pripeljemo do konkretnega izdelka (poročilo, predstavitev, esej). Pri tem je treba reševati problem celovito in prestopiti meje posameznih učnih predmetov. Vsebina, ki jo postavimo kot problem, je vzeta »iz življenja« in je resnična (vseživljenjsko učenje). Pri povezovanju teorije in prakse dejavnost pogosto seže tudi iz šolskega prostora in okvirov klasičnega pouka (knjižnice, arhivi, filmska produkcija, svetovni splet).

↘ **Preglednica 2:** Književnost – raziskovalno-problemski projekti

Naslov književnega dela	Tema raziskovalnega projekta
Prešeren: Poezije	Literarni vplivi na pesništvo Franceta Prešerna
F. Prešeren: Krst pri Savici D. Smole: Krst pri Savici	Črtomir med poganstvom in katolicizmom
J. Turnograjska: Nedolžnost in sila	Prva slovenska pisateljica ali zgolj trivialna avtorica?
Gogolj: Revizor Molière: Tartuffe	Kritika družbe v komediji značajev
Zola: Beznica	Blišč in beda pariškega predmestja
Jurčič: Veronika Deseniška	Slovenska tragedija v obdobju med romantiko in realizmom
Kratka proza slovenskega realizma	Razvoj slovenske kratke proze od realizma do ekspresionizma
Tavčar: Cvetje v jeseni	Cvetje v jeseni v romanu in na filmskem platnu – primerjalna analiza
Levstik: Popotovanje iz Litije do Čateža + Martin Krpan z Vrha	Levstikov model slovenskega pripovedništva v teoriji in praksi

² V: R. Marzano in sod., 1993; priredili Z. Rutar Ilc in S. Sentočnik.

2.2 Književnost na robu literarnega kanona

Tako naslovljeni učni sklop je nastal na predlog dijakov in obravnava književnost, ki je glede na učni načrt obrobnega značaja, zanje pa nikakor ne nepomembna. Izjema je le perzijska lirika, ki se jo obravnava v prvem letniku v sklopu orientalske književnosti, ostali izbor pa nosi značilnosti fantastične mladinske književnosti, ki je ni v učnem načrtu za gimnazije (npr. t. i. vampirska in čarovniška književnost, fantazijski svetovi – Richelle Mead: Vampirski akademija, Stephenie Meyer: Somrak, J. K. Rowling: Harry Potter, Tolkien: Gospodar prstanov). Tvrstna književnost je med srednješolci (predvsem dekletih) še vedno precej priljubljena. Organizacija pouka (manjše skupine) to omogoča, kajti precej manj ur je namenjenih ustnemu ocenjevanju znanja, obravnavana snovi pa ob večjem deležu dijakov poteka hitreje in učinkoviteje.

Ko se otroci kot bralci razvijajo, preidejo različne faze branja (npr. obvezna faza branja trivialne književnosti), dokler se kot bralci dokončno ne oblikujejo. Izbor dijakov (preglednica 3) kaže na (še vedno močno prisotno) priljubljenost množične književnosti, ki je v precejšnji meri sicer še vedno dokaj trivialna oz. na meji trivialnosti, a prav zaradi bralnega razvoja ravno tako pomembna (vampirski književnost, okultna čarovniška dela). Tudi če otroci berejo trivialno književnost, je to še vedno bolje, kot da ne berejo, sposobnejši bralci pa bodo slej ko prej znali ločiti zrnje od plev oz. prepoznati in oblikovati lastna merila za vrednotenje književnosti.

Dijaki v obravnavanem tematskem sklopu delujejo medpredmetno in interdisciplinarno; raziščejo zgodovinske, literarnozgodovinske in socialne okoliščine nastajanja besedil, njihov vpliv na poznejše (književne) rodove in povežejo besedno umetnost tudi s filmom. Avtonomni pa niso samo pri izbiri teme, ampak tudi pri načinu predstavitve (bralne delavnice, predstavitve na prosojnicah in s filmskimi odlomki, učni listi ob poslušanju/gledanju, literarno ustvarjanje in poustvarjanje).

▾ **Preglednica 3:** Izbrani tematski sklopi v projektu Književnost na robu literarnega kanona

Tema (delo v dvojicah)

.....
Sodobna vampirska književnost

Fantastični Tolkienov svet fantazije

Perzijska lirika

Prezrta mladinska književnost

2.3 Raziskovalne naloge

Osnove raziskovalnega dela v prvem letniku obsegajo spoznavanje metodologije raziskovalnega dela in poklica raziskovalca. Vključujejo tudi obisk in praktično delo v znanstvenoraziskovalni ustanovi. Dijaki, ki že imajo izkušnje, lahko pod vodstvom mentorjev začnejo s samostojno raziskavo.

Vsi dijaki v projektno-raziskovalnem oddelku so v okviru ur obveznih izbirnih vsebin in projektne učnega dela deležni sistematičnega podajanja

ja osnov raziskovalnega dela in spodbujanj v smeri, da tudi sami napišejo raziskovalni esej ali raziskovalno nalogo. Načrtovanje raziskave se začne v drugem letniku in konča z zagovorom eseja oz. naloge v tretjem letniku. Vsak dijak v tem okviru zapiše svoj načrt raziskovalnega dela (raziskovalno področje, tema, mentor), terminski načrt, usklajen z obveznostmi njegovega mentorja, do konca drugega letnika odda v celoti napisan esej ali raziskovalno nalogo (dogovor z mentorjem), po dogovoru z mentorjem nadaljuje z raziskavo v tretjem letniku in jo javno predstavi.

In kaj sploh je raziskovalna naloga? Martin Mulej piše: »Raziskovalna naloga je pojem, ki se navezuje na raziskovanje. Njegova opredelitev je 'iskanje novih spoznanj', ki so po vsebini ali metodi nova (izvirna) vsaj za avtorja/ico/je/ice. V raziskovalni nalogi torej avtorji poskušajo pridobiti in izraziti za njih nova spoznanja in pri tem uporabiti metode, kot so laboratorijski in drugi poskusi, proučevanje pisnih virov, pogovori z izkušenimi ljudmi, drugimi poznavalci raziskovalne tehnike ipd.«³

Raziskovalna dejavnost od dijakov zahteva poglobljen pristop k izbrani snovi in poteka individualno (postavitev teze raziskovalne naloge, raziskovanje in zbiranje podatkov, preučevanje virov in literature, vnašanje in obdelava podatkov, sinteza in oblikovanje naloge). Učitelj mentor prevzema vlogo usmerjevalca dela in informatorja (o podatkih, virih, metodah raziskovalnega dela ipd.).

Raziskovalne naloge pomembno prispevajo k povečanju kakovosti in trajnosti znanja, spodbujajo širjenje nabora znanj, procesov in veščin ter razvijajo samostojno, ustvarjalno in kritično mišljenje ter presojanje, kar naj bi se odrazilo v usposobljenosti za dovolj samozavestno spopadanje z življenjskimi težavami in za njihovo reševanje. Kot piše Mariza Skvarč, teh ciljev ni mogoče doseči, če poučevanje poteka le kot prenašanje znanja, pri čemer je učitelj prenašalec in učenec sprejemnik, ampak mora biti poučevanje ustvarjanje okoliščin za odkrivanje in izgrajevanje znanja, pri čemer je učitelj predvsem usmerjevalec in spodbujevalec.⁴

V preglednici 4 so navedeni naslovi raziskovalnih nalog s področja slovenščine, ki so jih opravili dijaki v projektno-raziskovalnem oddelku.

▾ **Preglednica 4:** Raziskovalne naloge pri slovenščini (2. letnik, višja raven)

Naslov raziskovalne naloge

Vampirski književnost od grofa Dracule do Edwarda Mullena

Črtomir med poganstvom in katolicizmom – primerjava in razvoj Črtomirjevega lika (pri Francetu Prešernu in Dominiku Smoletu)

*Naloga je bila najprej pripravljena v obliki govornega nastopa, nato pa razširjena v raziskovalno nalogo.

Grumov *Dogodek v mestu Gogi* med modernim in tradicionalnim

Budizem v književnosti

³ Mulej, 2007.
⁴ Skvarč, 2004.

2.4 Naloge esejskega tipa

Naloge esejskega tipa pri pouku književnosti so usmerjene v višje spoznavne cilje (z njimi ne preverjamo le poznavanja osnovnih dejstev) in omogočajo razvijanje višjih taksonomskih stopenj po Bloomovi taksonomiji znanj. Dijaki z njimi ne le spoznavajo in usvajajo literarnovednega znanja (poznavanje, razumevanje), ampak ga predvsem uporabljajo in nadgrajujejo – prehajajo od preprostega do kompleksnega od konkretnega do abstraktnega (uporaba, analiza, sinteza, vrednotenje).

Dijaki tako samostojno zaznavajo in opredeljujejo probleme ter iščejo poti za njihovo reševanje. Tako dijaki vsebinske cilje nadgrajujejo in povezujejo s procesnimi znanji – poudarek je na ustvarjanju, sodelovanju, raziskovanju, izpopolnjevanju, razširjanju vsebinskih znanj – da postanejo pomembna za življenje, tj. vseživljenjska znanja.⁵

Naloge esejskega tipa veliko prispevajo k razvijanju kompleksnega znanja (znanja na kognitivnem, verbalnem, socializacijskem, motoričnem in kompenzatornem področju ter na področju samourejanja) in problemskega znanja (prepoznavanje in oblikovanje problema, preverjanje podatkov, izbiranje strategij reševanja, uporaba znanja ter miselnih veščin).

Dijaki se ob tovrstnih nalogah vseskozi pripravljajo tudi na pisanje šolskega eseja; privajajo se različnih načinov razvijanja teme (pojasnjevanje, opredeljevanje, ovrednotenje, primerjanje, utemeljevanje itn.), navajanja podatkov iz besedila (in citiranja) oz. sklicevanja na besedilo, povzemanja in strnjenja vsebine, predvsem pa na lastno identifikacijo z besedilno (književno) stvarnostjo.

Dijaki v krajših esejskih besedilih razvijajo književnorecepcijske zmožnosti, katerih razvijanje je temeljni cilj srednješolskega pouka književnosti. Kot piše Boža Krakar Vogel, naj bi dijak v esejski nalogi pokazal bodisi zmožnost literarnega branja (lastne interpretacije leposlovnega besedila na ravni doživljanja, razumevanja, vrednotenja in izražanja) bodisi zmožnost literarnega raziskovanja (primerjalno problemskega obravnavanja prebranih književnih del) na ravni primerjanja, razvrščanja, sklepanja in vrednotenja.⁶

Preglednica prikazuje nekaj primerov nalog esejskega tipa, ki so jih dijaki pisali v drugem letniku.

▾ **Preglednica 5:** Primeri nalog esejskega tipa

Primeri nalog esejskega tipa

.....
Heinrich Heine: Lorelei

Ali je ljubezen lahko tako močna, da vodi v pogubo? Pojasnite svoje razumevanje usodne ljubezni, povzemite zgodbo o Lorelei in ovrednotite osrednji ženski lik. Ali je Lorelei usodna ženska ali ne? Zakaj? Svoje mnenje utemeljite.

⁵ O tem pišeta Sentočnik in Rutar Ilc (2001).

⁶ Krakar Vogel, gradivo je dostopno na svetovnem spletu.

Primeri nalog esejskega tipa

France Prešeren: Nezakonska mati

Pojasnite družbeni odnos do nezakonskih mater v času Prešernovega življenja (citati). Ta odnos primerjajte z današnjim. Navedite, kdo (v pesmi) ne odobrava materine nezakonske zveze in zakaj. Predstavite odnos nezakonske matere do otroka (citati) in besedilu napišite izviren naslov.

Motiv pevca v Prekopu in Neiztrohnjenem srcu

V pesnitvah *Prekop* in *Neiztrohnjeno srce* Prešeren obravnava poetološko tematiko. Opišite »zgodbo« pevca iz *Prekopa* in pojasnite, kako se zgodba motivno nadaljuje v pesmi *Neiztrohnjeno srce*. Obema pesnitvama določite književno vrsto (zvrst) in svoje mnenje utemeljite. Primerjalno opišite tudi zunanjo zgradbo pesnitev in razložite, v katero Prešernovo ustvarjalno obdobje ju uvrščamo. Katere značilnosti obdobja kažeta pesnitvi?

2.5 Skupni razredni projekti

Dijaki projektno-raziskovalnega oddelka so v šolskem letu 2010/11 izvedli tri celoletne razredne projekte – izdaja pesniške zbirke *Preklopi na molto grave* (sodelovalo je osem dijakinj), uprizoritev avtorske stand up komedije *5deklet.net?* (sedem dijakinj) in uprizoritev komedije *Bolniška* v okviru projekta *Oživiljene besede spomina – Oblivion*, ki je potekal skupaj s varovanci Doma Danice Vogrinec Maribor (štiri dijaki in trije starostniki).

V šolskem letu 2011/12 so dijaki višje ravni pripravili dva večja projekta (preglednica 6): lastno gledališko predstavo, sestavljeno iz individualnih zapisov, razmišljanj o temah, s katerimi je prežeto njihovo življenje in so zato jim najbližje (šola, prijatelji, starši, ljubezen, prijateljstvo). Dijaki so »kolaže« zlepili v celoto (kar je na odru potekalo v obliki samostojnih monologov), napisali vmesno povezovalno besedilo (rdečo nit predstave) in predstavo opremili z glasbo, scenografijo, kostumografijo itn., skratka iz ustvarjanja dramske predloge so prešli vse faze ustvarjanja gledališke predstave do končne postavitve na oder in uprizoritve. Tako so se uresničevali tudi cilji »gledališke vzgoje«: vpeljevanje mladih v svet gledališke igre, pri čemer najdejo svoje ustvarjalne potenciale, privzganje odgovornosti in delovnih navad ter navajanje na medsebojno sodelovanje (tudi medgeneracijsko) in javno nastopanje.

Prav tako so dijaki nadaljevali s pisanjem umetnostnih besedil (pesmi in krajših pripovednih sestavkov, pesmi v prozi itn.), kar je ob koncu leta izšlo v razredni knjižni zbirki. Ob »prostih pesniških oblikah« so se preizkušali tudi v pisanju klasičnih oblik, npr. soneta, gazele, glose, oktave, s čimer so pridobivali literarnovedno znanje (metrična shema, rima, notranja in zunanja zgradba, sporočilnost, motivi in teme).

▾ **Preglednica 6:** Skupni razredni projekti projektno-raziskovalnega oddelka

Šolsko leto 2010/11	Šolsko leto 2011/12
<i>Preklopi na molto grave</i> (pesniška zbirka)	Pesniška zbirka
<i>5deklet.net</i> (gledališka predstava)	Gledališka predstava
<i>Bolniška</i> (gledališka predstava v okviru projekta <i>Oživiljene besede spomina – Oblivion</i>)	

Pesniška zbirka *Preklopi na molto grave* je bila poimenovana po verzu v pesmi *Tempo* dijakinje Alje Lapuh. Pesem prilagam z avtoričinim dovoljenjem.

Alja Lapuh: Tempo

Ko bi ti lahko
z golo roko
izdrila srce.
Še bijoče.
Ne bi ga prebodla.
Le opazovala
bi ga.
In se spraševala,
kaj naredi, ko začuti mene.

Gotovo preklopi
na molto grave.
Nikoli na presto.

Sklep

Uvedba nivojskega pouka pri slovenščini v program splošne gimnazije povzroča številne polemike, praksa s projektno-raziskovalnim oddelkom pa dokazuje, da nivojski pouk prinaša več prednosti kot slabosti; ne le da dijaki višje ravni svoje znanje pridobivajo kompleksno in procesno, ampak so (so) odgovorni tudi za lastni učni proces.

Pouk v manjši skupini omogoča aktivnejše delo, višjo stopnjo dijakove udeležbe in sodelovanja v fazi oblikovanja učnega procesa in ažurno povratno informacijo. Pestrost didaktičnih strategij (oblik in metod dela), uporaba različnih virov informacij, interdisciplinarnost in medpredmetno povezovanje pa prispevajo k večji motiviranosti in pridobivanju znanja za življenje (vseživljenjsko učenje).

Izkušnje z nivojskim poukom so se kot učinkovita praksa pokazale tudi pri izvajanju različnih projektov, projektne učnega dela in raziskovalnega dela. Menim, da nivojski pouk slovenščine lahko postane uspešna stalnica gimnazijskega izobraževanja, toda nujno moramo prestaviti meje, ki so jih

v neposrednih proizvajalcih (predvsem učiteljih slovenščine) postavili pred-sodki. Nivojski pouk ne znižuje ravni zahtevnosti gimnazijskega izobraževanja in ne povečuje (vsebinske) obremenjenosti dijakov, temveč pomeni priložnost in izziv, da se poučevanja lotimo drugače, da horizonte pričakovanj dijakov (in staršev) prestavimo višje in da na jezik in književnost gledamo širše.

Pouk v projektno-raziskovalnem gimnazijskem oddelku dopušča šolam veliko stopnjo avtonomije, avtonomen pa je v svojem izvajanju programa lahko tudi učitelj (in prav tako dijaki); avtonomija učitelja ne pomeni samo večje strokovne samozavesti, temveč tudi privlačnejši, učinkovitejši in za dijake zanimivejši pouk.

∟ POVZETEK

V šolskem letu 2010/11 je II. gimnazija Maribor v svoj izobraževalni program uspešno uvedla projektno-raziskovalni oddelek, ki v tradicionalni gimnazijski program prinaša številne novosti: fleksibilni urnik, diferenciacijo pouka (nivojski pouk) pri tujih jezikih (osnovna in višja raven), v programu načrtovane razredne, šolske, državne in meddržavne projekte, uvajanje projektne učnega dela in osnov raziskovalnega dela ter obvezno izdelavo raziskovalne naloge.

Od šolskega leta 2011/12 je za projektno-raziskovalni oddelek bistveno spremenjen tudi pouk slovenščine – poteka (istočasno) v dveh manjših skupinah z dvema različnima učiteljema na dveh ravneh (osnovni in višji), pri čemer se cilji in pričakovani dosežki ne razlikujejo, temveč se razlikuje predvsem pot, po kateri dijaki dosežejo cilje.

Dijaki višje ravni – raven so si ob koncu prvega letnika izbrali prostovoljno, upoštevaje tudi predlog učitelja – ob višji stopnji samoiniciativnosti v večji meri sodelujejo v učnem procesu, literarno ustvarjajo in poustvarjajo ter učno vsebino spoznavajo (tudi) z ustvarjanjem manjših (razrednih) projektov. Prispevek prikazuje nekaj praktičnih modelov pouka z dijaki na višjem nivoju ter nastavkov za delo v prihodnjem šolskem letu (3. letnik).

Ključne besede: gimnazija, diferenciacija, nivojski pouk, slovenščina, osnove raziskovalnega dela, projektno učno delo.

Viri

- Rutar Ilc, Zora, 1999: Nova kultura preverjanja znanja. Zupan, Anka (ur.): *Modeli poučevanja in učenja. Zbornik prispevkov*. Portorož: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Rutar Ilc, Zora, 2000: Procesni pristop pri poučevanju in preverjanju znanja. Zupan, Anka, Turk Škraba, Mira (ur.): *Modeli poučevanja in učenja. Zbornik prispevkov 2000*. Portorož: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Sentočnik S., Rutar Ilc, Z., 2001: Koncepti znanja, učenje za razumevanje. Zupan, Anka, Turk Škraba, Mira (ur.): *Modeli poučevanja in učenja. Zbornik prispevkov 2001*. Portorož: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Marentič Požarnik, Barica, 1998: Kako pomembna so pojmovanja znanja, učenja in poučevanja za uspeh kurikularne prenove (prvi del). *Sodobna pedagogika* 3/49. 244-261.
- Skvarč, Mariza, 2004: *Od načrtovanja do preverjanja in ocenjevanja znanja kemije v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Krakar Vogel, B. 1995: *Maturitetna pisna naloga esejskega tipa (maturitetni esej) iz književnosti – pisanje, ocenjevanje*. [Uporabljeno 1. 2. 2012]. Dostopno na <http://www.ff.uni-lj.si/publikacije/jis/lat1/040/77c04.HTM>.
- Krek, Janez, Metljak, Mira (ur.), 2011: *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- *Projektno učno delo dijakov PRO gimnazijskega oddelka v šolskem letu 2010/2011*. Interno gradivo II. gimnazije Maribor, 2010.
- *Projekt: Oživljene besede spomina – Oblivion*. Interno gradivo II. gimnazije Maribor, 2010.
- *Vodnik PRO – gimnazijski oddelki*. Interno gradivo II. gimnazije Maribor, 2010.
- *Priročnik za mlade raziskovalce*. Interno gradivo II. gimnazije Maribor, 2009.